

Skötselplan för naturreservatet Årshultsmyren i Ljungby kommun

Innehållsförteckning

Beskrivningsdel.....	4
1 Syftet med reservatet.....	4
2 Administrativa data.....	5
3 Historisk och nuvarande mark- och vattenanvändning	8
4 Områdets bevarandevärden.....	9
4.1 <i>Natura 2000</i>	9
4.2 <i>Geovetenskapliga värden</i>	10
4.3 <i>Limniska värden</i>	10
4.4 <i>Biologiska värden</i>	11
4.5 <i>Kulturrehistoriska värden</i>	14
4.6 <i>Turism och friluftsliv</i>	14
4.7 <i>Byggnader</i>	15
5 Genomförda inventeringar och dokumentation	15
Plandel.....	17
6 Skötselområden.....	17
6.1 <i>Bevarandemål för hela området</i>	17
6.2 <i>Generella riktlinjer & åtgärder för hela området</i>	18
Skötselområden.....	20
7 Jakt och fiske.....	31
8 Bränder, storm, översvämningar	31
9 Utmärkning	31
10 Dokumentation och uppföljning	32
10.1 <i>Uppföljning av skötselåtgärder</i>	32
10.2 <i>Uppföljning av bevarandemål</i>	32
10.3 <i>Dokumentation och inventeringar</i>	32
11 Sammanfattning och prioritering av skötselåtgärder	33
12 Ansvar för skötsel, dokumentation och uppföljning av skötselåtgärder, bevarandemål och gynnsamt tillstånd.....	35
13 Revidering av skötselplan	35
BILAGOR.....	35
a. <i>Skötselplanekarta</i>	35
b. <i>Anordningar för friluftsliv</i>	35
c. <i>Artlista</i>	35
d. <i>Fotobilaga</i>	35

Beskrivningsdel

1 Syftet med reservatet

Syftet med naturreservatet är att:

- bevara och utveckla naturvärdena knutna till myren och dess omgivningar.
- myren ska ha en ostörd hydrologi och en typisk myrvegetation.
- bevara myrens öppna karaktär så att den även fortsättningsvis har stor betydelse för fågellivet.
- den gamla skogen ska bevaras i ett naturskogsartat tillstånd med gamla träd och en varierad och flerskiktad struktur med god förekomst av död ved i olika nedbrytningsstadier. Yngre och skogsbrukspåverkade skogar ska vårdas så att naturvärden utvecklas.
- tall och lövträd ska vara de dominerande trädslagen.
- bevara sjöarna och vattendragens naturliga karaktär och så långt möjligt återställa dessa till ursprungligt skick.
- det rörliga friluftslivet ska ges möjlighet till naturupplevelser med vildmarkskänsla i ett större naturområde som utmärks av tysthet, stillhet och ostördhet.

Syftet ska uppnås genom att:

- områdets skyddsvärda naturmiljöer bevaras genom föreskrifter som förhindrar skogsbruk och annan exploatering (undantag för zon med skogsbruk, se föreskrift B2 och karta bilaga 1).
- hydrologin återställs och öppna myrar bibehålls öppna.
- områdets skogar ska få präglas av naturliga processer och intern dynamik.
- bestånd påverkade av skogsbruk restaureras för att utvecklas mot tall- och lövrika naturskogar.

2 Administrativa data

Tabell 1. Administrativa data för naturreservatet

Namn:	Årshultsmyren	
NVR-Id:	2002378	
Län:	Kronoberg	
Kommun:	Ljungby	
Församling:	Vrå och Lidhults församlingar	
Läge:	Söder om Lidhult och norr om Vrå	
Gränser:	Enligt karta, bilaga 1 i beslutet	
Areal:	Totalt: 1499,5 ha	Land: 1286,4 ha Vatten: 213,1 ha

Fastigheter och markägarkategori:

	<i>Fastigheter</i>	<i>Markägarkategori</i>
	Årshult 2:11	Naturvårdsverket
	Del av Bavra 1:3	Enskilda
	Del av Snidestorp 1:4	Enskilda
	Del av Snidestorp 1:5	Enskilda
	Del av Snidestorp 1:11	Naturvårdsverket
	Del av Årshult 1:4	Enskilda
	Del av Kränkeboda 1:18	Enskilda
	Del av Kränkeboda 1:25	Naturvårdsverket
	Del av Kränkeboda 1:27	Naturvårdsverket
	Del av Kränkeboda 1:29	Enskilda
	Del av Kränkeboda 1:31	Enskilda
	Del av Kränkeboda 1:32	Enskilda
	Del av Stråhult 1:4	Enskilda
	Del av Stråhult 1:6	Enskilda
	Del av Stråhult 1:8	Enskilda
	Del av Hunnsberg 1:4 (vatten)	Naturvårdsverket
	Del av Hunnsberg 1:6	Enskilda
	Del av Vråskogen 1:1	Naturvårdsverket
	Del av Vrå 1:2	Naturvårdsverket
Sakägare:	Enligt bilaga 3 till beslutet	
Förvaltare:	Länsstyrelsen i Kronobergs län	
Fastighetskarta:	4D9a, 4D9b, 4D8a, 4D8b	
Terrängkarta:	4D NV	
Naturgeografisk region:	11 Sydsvenska höglandets och Smålandsterrängens myrrika västsida	
Riksintressenummer:	NRO07004 Hunnsbergsområdet	

Natura 2000, kodnamn: SE0320105 – Årshultsmyren
 Natura 2000, areal: 1391,7 ha
 Natura 2000, typ*: SCI och SPA
 *(SCI=Sites of Community Importance, dvs bevarande av livsmiljöer för växter och djur)
 (SPA=Special Protection Area, dvs skyddsområden för fåglar)

Tabell 2. Naturtyper enligt Natura 2000

Arealer som år 2002 rapporterades till Natura 2000-nätverket inom EU samt inventerade arealer som föreslås 2011.

Natura 2000-typ		Arealer (ha)	
Kod	Namn	Rapporterad	Inventerad (inkl. utökning)
3130	Oligo-mesotr. sjöar med strandpryl, braxengräs eller annuell vegetation på exponerade stränder	139,2	0
3160	Dystrofa sjöar och småvatten	55,7	146,1
6410	Fuktängar med blåtåtel eller starr	13,9	17,9
7110*	*Högmossar	514,9	687,7
7140	Öppna svagt välvda mossar, fattiga och intermediära kärr och gungflyn	139,2	191,3
9010*	Västlig taiga	180,9	130,3
91D0*	*Skogbevuxen myr	97,4	0
9110	Boskog av fryle-typ	13,9	2,7
Summa:		1155,1	1082,7

*Bevarandet av naturtypen bedöms vara av hög prioritet inom EU.

Tabell 3. Fåglar enligt Natura 2000 rapporterade 2002

Kod	Vetenskapligt namn	Svenskt namn
A108	<i>Tetrao urogallus</i>	Tjäder
A127	<i>Grus grus</i>	Trana
A140	<i>Pluvialis apricaria</i>	Ljungpipare
A166	<i>Tringa glareola</i>	Grönbena
A223	<i>Aegolius funereus</i>	Pärluggla
A236	<i>Dryocopus martius</i>	Spillkråka
A409	<i>Tetrao tetrix tetrix</i>	Orre
A002	<i>Gavia arctica</i>	Storlom
A094	<i>Pandion haliaetus</i>	Fiskgjuse
A224	<i>Caprimulgus europaeus</i>	Nattskärria

Tabell 4. Arter enligt Natura 2000 rapporteras 2011

Kod	Vetenskapligt namn	Svenskt namn
1082	<i>Graphoderus bilineatus</i>	Bred paljettdykare

Tabell 5. Prioriterade bevarandevärden

Typ	Värde
Markslag	Myr, skogsmark, vatten
Naturtyp	Mosse, kärr, lövskog, barrblandskog, fuktäng, sjö, vattendrag
Strukturer	Höljor, mjukmattor, kärrdrag, död ved, gamla träd, stränder
Arter	Orre, tjäder, trana, ljungpipare, klockgentiana
Friluftsliv	Information, parkeringsplats, strövstig, rastplats

Tabell 6. Hotade arter med fastlagt åtgärdsprogram

Vetenskapligt namn	Svenskt namn	Natura 2000-typ
<i>Gentiana pneumonanthe</i>	Klockgentiana	Fuktängar med blååtätel eller starr (6410)

Tabell 7. Naturtyper enligt nuvarande förhållanden och enligt bevarandemålen

Naturtyp	Areal enligt nuvarande förhållanden (ha)	Areal enligt bevarandemålen (ha)
Tallskog	131,8	131,8
Granskog	70,2	12,5
Barrblandskog	43,2	30,3
Barrsumpskog	240,7	200,0
Lövblandad barrskog	18,5	66,8
Triviallövskog	3,2	30,0
Triviallövskog med ädellövinslag	4,2	6,8
Lövsumpskog	8,9	40,7
Ädellövskog	3,4	5,0
Sjöar och vattendrag	211,6	213,1
Impediment	4,7	4,7
Sumpskogsimpediment	25,9	25,9
Våtmark	670,9	700,0
Övrig våtmark	10,1	16,5
Hävdad våtmark	1,4	1,4
Övrig öppen mark	14,0	14,0
Hygge/brandfält	36,8	0
SUMMA	1499,5	1499,5

3 Historisk och nuvarande mark- och vattenanvändning

Årshultsmyrens naturreservat utgörs till största delen av före detta utmark som nyttjats extensivt för jord- och skogsbruk. Sjösänkningen av de närliggande Öje- och Stråhultasjöarna som slutfördes 1895 har påverkat delar av Årshultsmyren genom sänkta grundvattennivåer. Nivåförändringen i de sänkta sjöarna före och efter sänkning är 2,3 meter i Stråhultasjöarna och 1 meter i Öjesjöarna. Sjösänkningarna gjordes för att vinna ny odlingsmark. Även Rammsjön har senare sänkts och det ursprungliga utloppet västerut har ersatts av ett nytt utlopp söderut, även detta har påverkat myrens hydrologi.

Inom reservatets södra delar finns flera vägar som går över myren fram till bebyggelse och brukade skogsområden. Längre ut på myren finns även äldre stigar och brukningsvägar som nyttjats för att ta sig fram mellan gårdarna och till kyrkan, samt för att kunna ta sig till av-sides belägna betesmarker och ängar.

Fuktängarna utmed Krokån och Lidhultsån, samt flera av kärren har tidigare utnyttjats för slätter och bete. Kyrkängen i söder utmed Krokån är den äng i vilken slätterhävd har pågått i sen tid. Ängen har hyst en mycket rik förekomst av klockgentiana, vilken har färgat hela ängen blå vid blomning på sensommaren. Myren i övrigt har varit utmark och benämns i äldre kartmaterial (Laga skifteskarta, Kränkeboda, Vrå socken, år 1864, Laga skifteskarta Snidestorp, Lidhults socken, år 1883, samt Laga skifteskarta Hunsberg, Lidhults socken år 1864) som "*sid och mosse, rymark med tuvor, kärrhål och backar*". På dessa skifteskartor finns ett mindre antal kärr utmärkta som slätterkärr, framförallt utmed vattendrag och sjöar. Markanvändningen i kärren har troligen skiftat beroende på behovet av foder till djuren. En del av fastmarksöarna ute i mossen uppvisar spår efter hävd genom bete. Bl.a. finns här grova solitära lövträd som vuxit upp i ett öppet landskap och här finns ståtliga enbuskar som är ett tecken på tidigare beteshävd. De backar som utnyttjades för bete är framförallt de som låg i nära anslutning till torp och gårdar.

Örsjön och Sandsjön är de två sjöar som har och har haft en stor betydelse för fisket, men fiske har skett, och sker till viss del än idag, även i Rammsjön, Hagasjön, Stensjön m.fl. sjöar.

Det effektiva skogsbruket har skett i lättillgängliga skogsområden medan skogsbruket har varit begränsat i svårtillgängliga skogspartier ute på myren. Sedan reservatet bildades 1972 har det även funnits restriktioner avseende skogsbruket inom vissa delar av reservatet. Detta gör att skogen idag till stor del har karaktären av naturskog med olikåldriga träd och en hel del död ved. I vissa delar har man dikat ut myren för att få en ökat skogsproduktion och dessa åtgärder har haft en negativ påverkan på myren med sina högmossar och kärr. I utdikade delar av myren kan man se en kraftig igenväxning av kärren och att randskogen avancerar in mot mossarnas mer centrala delar.

4 Områdets bevarandevärden

4.1 *Natura 2000*

Årshultsmyren, förutom utökningarna, ingår i det Europeiska nätverket Natura 2000, för skydd av naturtyper och arter. I området finns arter och naturtyper som är listade i art- och habitatdirektivet (Rådets direktiv 92/43/EEG) och i fågeldirektivet (Rådets direktiv 79/409/EEG). Årshultsmyren klassas dels som typen SCI (=Sites of Community Importance), dvs till för bevarande av livsmiljöer för växter och djur och dels som typen SPA (=Special Protection Area), d.v.s. skyddsområden för fåglar. Sverige förbinder sig att skydda och vårda dessa områden så att en gynnsam bevarandestatus för områdets arter upprätthålls. En bevarandeplan för Natura 2000-området har upprättats och fastställts. Det främsta syftet med området är att bibehålla ett myrområde i väsentligen orört och ostört skick.

Även de områden som utgör utökning av reservatet har klassificerats i enlighet med den naturtypsklassning som ingår i Natura 2000. De utökade arealerna har anmälts till Natura 2000 nätverket år 2011. Även den i området funna direktivarten bred paljettdykare har anmälts till Natura 2000-nätverket år 2011. Inom Årshultsmyrens Natura 2000-område pågår under perioden 2010-2015 lifeprojektet "*Life to ad(d)mire*" vars syfte är att restaurera våtmarkerna så att områdets bevarandestatus förbättras.

4.2 *Geovetenskapliga värden*

Naturreseptatet Årshultsmyren utgörs av tre större högmosseplan och ett antal mindre högmossar samt en större sluttande mosse i sydvästra delen av reservatet. Mosseplanen är åtskilda av kärrdrag, sjöar, bäckar och skogspartier. Stormossen sydost om Örsjön är en myr där torvtillväxten fortfarande pågår, övriga högmosseplan är betydligt torrare, dels beroende på att de sedan länge är påverkade av vägar och diken. Årshultsmyren är till största delen opåverkad av torvtäkt, endast mindre husbehovstäkter av torv har förekommit.

Torv är den dominerande jordarten i området. Fastmarksöarna utgörs dock av morän. Berggrunden utgörs av den för västra delen av länet vanliga röda till rödgrå gnejsen. Sjöarna ligger i regel på sand eller sandig morän. Ett stråk av isälvsand och isälvsgrus sträcker sig längs reservatets västra gräns och omger till stora delar Örsjön. Öster om Örsjön finns så kallade dynbildningar. Isälvsediment finns också på fastmarksöarna på Kräkemossen t.ex. Nybergsbacken. Låglänta partier i söder och sydost t.ex. Kyrkängen utgörs av finkornigare issjösand, vilket också kan förmodas finnas under torven på stora delar av myren.

4.3 *Limniska värden*

Årshultsmyren delas i 2 mindre delavrinningsområden som båda ingår i Lagans huvudavrinningsområde. Sjöarna på Årshultsmyren är humösa, närings- och artfattiga. På grund av belastning av organiska syror från omgivande våtmarker är de naturligt sura. Sjöarna är dessutom påverkade av försurning till följd av luftburet nedfall. Sandsjön och Örsjön kalkas för att motverka försurningens effekter.

Det kraftigt färgade vattnet gör att bottenvegetationen är mycket sparsam. I stället domineras vegetationen av övervattensväxter såsom olika arter av starr, och till viss del av flytbladsväxter som gul och vit näckros. Enstaka fynd av hårslinga och kransalger (*Nitella opaca/flexilis*) har dock påträffats vid en inventering år 2007. I Sandsjön har undervattensvegetation i form av löktåg, vatten- eller sydbladdra och dybladdra påträffats. Fiskar som förekommer i sjöarna är abborre, mört, gädda, braxen, sarv, lake och ål.

Örsjön har de mest omväxlande stränderna med ren sand, dynbildningar mot kärren mellan sjön och Stormossen, strandkärr innanför ispressade strandvallar i sydväst och nordväst, strandsporrar och eroderade torvstränder. I sjön växer sydnäckros (*Nymphaea alba ssp. alba*) och här är även bred paljettdykare (*Graphoderus bilineatus*) funnen, vilken är en fridlyst art såväl som en direktivart i EU.s art- och habitatdirektiv.

Sandsjön har moränstränder i väster och norr, torvstränder i öster och söder. På östra sidan finns också moränkullar med vacker tallskog, som löper ut som näs i vattnet.

Rammsjön, som sänktes på 1930-talet, med ca en halv meter, och då fick sitt utlopp mot Hagsjön i stället för mot Sandsjön, omges av eroderade torvstränder och har moränbotten. Endast små gölar och sjöar i området har ren torvbotten. Rammsjön ingår i ett nationellt miljöövervakningsprogram och fungerar bl.a. som en referenssjö till kalkningsverksamheten.

Krokån i södra delen av reservatet är berörd av Krokåns vattenförättning från år 1900, vilket innebär att åns naturliga sträckning har påverkats genom sänkning och uträtning. Detta har säkerligen också haft en negativ påverkan på intilliggande våtmarker.

4.4 Biologiska värden

Naturreservatet Årshultsmyren består av genom kärrdrag och skogspartier åtskilda mossar, sjöar, gölar och bäckar.

Stormossen sydost om Örsjön är en myr, där torvtillväxten fortfarande pågår. På dess högsta del finns fastmarksöar med barrskog, vilka har karaktären av naturskog med olikåldrig flerskiktad skog och död ved. Gran och tall dominerar på fastmarksöarna. Myren sluttar från dessa öar mot ett kraftigt kärrdrag i öster mellan Hagsjön och Ljungsjön, och mot söder till Rammsjön, samt mot moränområdet Hylteskog, intill vilket laggar och kantskog är utbildade. På mosseplanet finns vackra mönster av tuvor med ljungväxter, tuvsäv och olika vitmossor samt höljor med vitag och sileshår. I bottenskiktet dominerar vitmossor såsom praktvitmossa (*Sphagnum magellanicum*), flaggvitmossa (*Sphagnum balticum*), rostvitmossa (*Sphagnum fuscum*) och rubinvitmossa (*Sphag-*

num rubellum) som växer i tuvorna. I höljorna växer flytvitmossa (*Sphagnum cuspidatum*) och ullvitmossa (*Sphagnum tenellum*). Ute på det öppna mosseplanet finns spridda senvuxna krokiga små tallar som ger ett vackert intryck.

Högmossen söder om Rammsbjär representerar ett senare stadium av en myrs utveckling. Torvtillväxten har här avstannat och på några ställen har torven börjat brytas ner. Genom erosion har det uppstått kontakt mellan höljorna och dräneringssystem har uppkommit på naturlig väg. Söder om fastmarksön Nannabygget breder högmossen Kråkemossen ut sig. Mossen avgränsas i öster av kraftiga kärrstråk som sträcker sig ner mot Krokån. Även Kråkemossen uppvisar exempel på torverosion, men avvattningen har påverkats av dikessystem i bl.a. södra delen av mossen. Fältskiktet i dessa båda högmossor domineras av ljung, kråkbär och lavar. Lavar har på vissa ställen ersatt vitmossorna i bottenskiktet.

Väster och norr om Nannabygget mot Sandsjön finns en svagt sluttande mosse som skärs av i två delar av vägen till Nannabygget och ett antal diken. Mossen är skadad av dikning men öppen och landskapsbildande. Slukhålssystem förekommer norr om Nannabygget. En mindre mosse finns även sydväst om Örsjön och naturlig tallskog växer närmast Örsjöns strand. Utmed den slingrande Krokån i söder och Lidhultsån i norr finns flera fuktängar som naturligt översvämmas varje år. Dessa har tidigare hävdats som slåtter och betesmark. En mindre fuktäng utmed Lidhultsån och Kyrkängen är de ängar som hävdats i sen tid och på Kyrkängen växer klockgentiana (*Gentiana pneumonanthe*) som är en rödlistad art (en rödlistad art är upptagen på Artdatabankens lista över särskilt hotade arter, upprättad år 2010).

De större kärren inom reservatet har en naturlig ostörd hydrologi och här finns en typisk kärrvegetation som domineras av vitmossor, starrarter och myrlilja men här finns även växter såsom ängsull, vattenklöver och dystarr. Bland vitmossorna domineras uddvitmossa (*Sphagnum fallax*) och sotvitmossa (*Sphagnum papillosum*). Starrkärren finns framförallt sydost om Örsjön, mot Stormossen, utefter Lidhultsån och utefter bäcken mellan Sandsjön och Lidhultsån, söder om Hyltan och söder om Nannabygget. Kärr som är hydrologiskt påverkade p.g.a. dikning har en annan typ av vegetation med bl.a. tuvbildande blåtåtel, olika ris

och dvärgbjörk som börjat etablera sig i kärren. Många av kärren och kärndrägen har ett förflutet som slätterkarr där vegetationen togs till vara som vinterfoder åt djuren.

Randskogen som omger de öppna mosseplanen utgörs av torvmark som är bevuxen med framförallt tall. Markskiktet domineras av tuvull, olika ris samt vitmossor. Här finns även spridda förekomster av klotstarr. Ute på det öppna mosseplanet finns ett flertal fastmarksöar som är bevuxna med framförallt gran och tall, men även en del lövträd. Många av dessa små moränöar ligger isolerade och är sedan länge opåverkade av skogsbruk. Här finns ett flerskiktat träd- och buskskikt med en varierande trädålder. Här finns också en hel del död ved i form av lågor och torrakor. På gamla lågor växer det rikligt med långfliksmossa (*Nowellia curvifolia*) och på gamla granar växer gammelgranslav (*Lecanactis abietina*). På marken finns knärot, mattlumner, lopplummer, linnea, klotpyrola, björkpyrola och tallört. I mer lättillgängliga områden har skogsbruksåtgärder genomförts. Om naturvårdsåtgärder genomförs i dessa tidigare brukade skogar, kan de på sikt utvecklas till skog med ett stort inslag av tall och lövträd. I vissa delar finns det goda förutsättningar för att skogen ska utvecklas till bokskog. Boken föryngrar sig naturligt inom reservatet och ett flertal planteringar med bok har hägnats för att på sikt öka andelen bokskog inom reservatet.

Bokskog finns redan idag i en sydostsluttning vid Bokhultabacken. I den växer vätteros, som i övrigt inte är anträffad i länet väster om Lagan. På gamla bokar finns det bokfjädermossa (*Neckera pumila*), bokkantlav (*Lecanora glabrata*), klippfrullania (*Frullania tamarisci*) och fällmossa (*Antitrichia curtipendula*).

Utmed sjöstränderna växer vackra grova tallar och även en del ek. En del sumptallskogar och sumplövskogar finns och på vissa ställen bl.a. väster om Hyltan är marken storblockig och rik på källdråg.

Intill de mindre sjöarna och gölarna finns fantastiska gungflyn som lyser röda med en vegetation av praktvitmossa (*Spaghnum magellanicum*) och rubinvitmossa (*Spaghnum rubellum*). Intill gölar och slukhål är även dvärgbjörk allmänt förekommande.

Vid Örsjöns stränder finns intressanta växtsamhällen med bl a strandlumner, borsttåg, brunag, myrlilja och klockgentiana. Granspira, en art

på stark tillbakagång i länet har funnits i riklig mängd utmed Örsjöns stränder, 215 plantor noterades år 1998, dagens förekomst är oviss.

Reservatet är viktigt som rastlokal för många fåglar bl.a. tranor, gäss och rovfåglar såsom kungsörn, bivråk och fiskljuse. Reservatet är dessutom en viktig häckningslokal för många fågelarter t.ex. storspov, ljungpipare, grönbena, trana, tjäder m.fl. arter. I området finns också en rik tillgång på jaktbart vilt.

4.5 *Kulturhistoriska värden*

I byarna som omger reservatet finns medeltida bebyggelse lämningar och gravar från bronsålder och järnålder bl.a. i byarna Kränkeboda, Hunnsberg, Bavra, Snidestorp, Årshult och Stråhult. Här finns även lämningar från boplatser från stenålder fram till nyare tid. Två av dessa ligger i direkt anslutning till reservatet utefter Örsjöns norra strand. I flera av byarna finns spår efter järnframställning. Vid Hånghult finns en fornlämning i form av en väghållningssten.

Inom reservatet finns gamla husgrunder, dels efter gården vid Hånghult men även vid torpet Gustavsberg. Det finns också äldre vägar som sträcker sig över mosseplanen, vilka har nyttjats som brukningsvägar och stigar för att ta sig ut till slåtterytorna och fram mellan byarna. Från Jonasatorpet söder om Hyltan, strax utanför reservatet, och fram till Hånghult går den gamla kyrkstigen som förr nyttjades för att ta sig till kyrkan i Vrå.

4.6 *Turism och friluftsliv*

4.6.1 *Tillgänglighet*

Årshultsmyren är lättillgänglig, ett flertal vägar norr om väg 25 leder in i olika delar av naturreservatet. I den mellersta högmossen går en bilväg rakt över mossen, vilket gör att man kan uppleva myren t.o.m. genom bilrutan. Även de mindre bokskogarna samt Stensjön och Sandsjön kan nås via bilväg och stigar. Reservatets storlek gör dock att det finns många områden som är orörda och svåra att komma till.

4.6.2 *Känslighet för slitage och störningar*

Torvmarken är känslig för slitage. Fågellivet på myren är störningskänsligt under vår och försommar. Områdets storlek och svårtillgänglighet är dock en fördel för de djur och växter som är känsliga för stör-

ningar respektive slitage. Inom reservatet finns tysta och orörda områden.

4.6.3 Anläggningar

Vid anläggande av stigar, rastplatser, informationsplatser m.m. ska hänsyn tas till störning och slitage, samt närhet till bebyggelse. Stigar bör anläggas inom mindre störningskänsliga områden samtidigt som besökare ska ges möjlighet att uppleva myren.

En utsiktsplats ska anläggas vid östra kanten av Hagsjön. Härifrån är det en fin utsikt över det stora norra mosseplanet och intilliggande stora kärrdrag. Informationstavlor bör finnas vid strategiska platser i reservatet, t.ex. vid Hånghult, Osgrönan, Stensjön, Åstockadungen, Sandsjön, samt vid infarten till utkiksplatsen vid Hagsjön. Parkering och rastplats med bänkar, bord och grillplats ska iordningsställas vid Hånghult. Ytterligare några mindre parkeringsplatser bör finnas vid t.ex. Hagsjön i nordost och vid Åstockadungen.

4.7 Byggnader

Vid Bokhultabacken finns en jaktstuga som nyttjas av jägare i trakten. Stugan är i gott skick. Jaktarrendatorerna ansvarar för stugans underhåll.

5 Genomförda inventeringar och dokumentation

Artportalen. <http://www.artportalen.se/plants>

Christoffersson, I. 1973. Skyddsvärda myrområden i Kronobergs län.

Länsstyrelsen i Kronobergs län, Växjö.

Christoffersson, I. 1989. Kronobergs natur. Naturvårdsprogram för Kronobergs län.

Jordbruksverket 2010. Årshultsmyren – hydrologisk och hydroteknisk utredning inom ramen för EUprojektet Life to ad(d)mire.

Länsstyrelsen i Kronobergs län. 1987. Våtmarksinventering. Länsstyrelsen i Kronobergs län, Växjö.

Länsstyrelsen i Kronobergs län. 2000. Övervakning av fåglar på högmossar i Kronobergs län 1998-99. Länsstyrelsen i Kronobergs län, Växjö.

- Länsstyrelsen i Kronobergs län. 2005. Övervakning av fåglar på högmossar i Kronobergs län 2000-2002. Länsstyrelsen i Kronobergs län, Växjö.
- Länsstyrelsen i Kronobergs län. Inventering av vattenväxter i Kronobergs län 2007, meddelande nr 2009:05 ISSN 1103-8209.
- Länsstyrelsen i Kronobergs län. 2008. Basinventering av Natura 2000-områden.
- Länsstyrelsen i Kronobergs län, Klockgentiana i Kronobergs län 2009, meddelande nr. 2009:9 ISSN 1103-8209
- Länsstyrelsen i Kronobergs län. 2010. Rapport för fågelinventering av myrområden i Kronobergs län inom projektet Life to ad(d)mire. MiNa, miljö & naturpedagogik.
- Länsstyrelsen. 2010. Uppföljning inför restaurering av myrar inom life-projektet Life to ad(d)mire, Kronobergs län, Kråkfot, naturkommunikation.
- Länsstyrelsen i Kronobergs län Referensvatten Kronobergs län 1983-2003, 2005:03 ISSN-nummer 1103-8209,
- Länsstyrelsen i Kronobergs län meddelande nr 2010:06, Nätprovfisken i kalkade sjöar 2009 - Kalkeffektuppföljning i Kronobergs län,ISSN 1103-8209,
- Naturvårdsverket 1997:4652 Referenssjöarnas vattenkemi under 12 år; tillstånd och trender. ISBN-nummer 91-620-4652-7,ISSN-nummer 0282-7298.
- Naturvårdsverket. 1994. Myrskyddsplan för Sverige. Naturvårdsverket, Solna.
- Sjörs, H. 1954. Myren och dess växtvärld. Verdandis småskrifter, Stockholm.
- Skogsstyrelsen. 2003. Nyckelbiotopsinventering i Kronobergs län. Skogsbruksplaner, Skogsstyrelsen, 1980 respektive 1992
- Skogsindelning till grund för värdering, Sven Zachrisson, Lantmäteriet, 1970.
- Laga skifteskarta, Kränkeboda, Vrå socken, år 1864.
- Laga skifteskarta Snidestorp, Lidhults socken, år 1883.
- Laga skifteskarta Hunsberg, Lidhults socken år 1864
- Vattenförättning Stråhultasjön från 1895 (akt 138 S LMK)
- Vattenförättning Krokån från 1900 (A.R27.LM 221)
- Vattendom för vattenkraftverk i Vrå (AD 8/1920)

Plandel

6 Skötselområden

Hela området är indelat i 10 olika typer av skötselområden. Uppdelningen i skötselområden grundar sig till största delen på naturtyper enligt Natura 2000. Totalt finns det 148 delområden vilka utgår från den naturtypsklassning som är gjord enligt Natura 2000, se även skötselplanekartan (bilaga A).

6.1 Bevarandemål för hela området

- Myren och omgivande skogsmark ska ha en ostörd och naturlig hydrologi.
- Arealen av öppen högmossa 7111, randskog 7115, samt öppna kärr, gungfly och sluttande mosse 7140 ska bibehållas.
- Det ska finnas myrvegetation med olika arter av vitmossor, samt vitag, sileshår, tuvsäv och starrarter som är allmänt förekommande på myren.
- Myren ska ha ett rikt fågelliv där typiska arter såsom orre, storspov, ljungpipare, grönbena, trana m.fl. finns representerade.
- Arealen av orörd skog på fastmark, västlig taiga 9010, med undertyperna 9011 tallskog, och 9016 blandskog ska på sikt öka.
- Inslaget av tall och lövträd ska på sikt öka i skogen så att dessa utgör mer än 75% av trädskiktet i reservatet.
- Andelen ädla lövträd framförallt bok, men även ek ska öka i området.
- Mängden död ved ska öka så att död ved i olika nedbrytningsstadier och av olika trädarter finns representerad i stor mängd inom reservatet.
- Moss- och lavfloran som är kopplad till död ved ska bibehållas och öka i mängd.
- Fågelarter såsom kungsörn, tjäder, spillkråka, nattskär, storlom och fiskljuse ska finnas representerade inom reservatet.
- Kärlväxtfloran ska bibehållas och växter såsom knärot, linnea och lopplummer ska finnas i reservatet och öka i mängd.
- Klockgentiana ska finnas i riklig mängd utmed Örsjöns stränder och på Kyrkängen.

- Kyrkängen ska vara väl hävdad och öppen. Övriga fuktängar ska bibehållas i huvudsak öppna och fria från träd- och buskar.
- Sjöarna och vattendragens naturliga karaktär ska bevaras, samtidigt som försurningens effekter ska motverkas i de kalkade sjöarna.

6.2 Generella riktlinjer & åtgärder för hela området

Nedanstående punkter gäller generellt inom naturreservatet.

- Hydrologin ska återställas till naturliga förhållanden där detta är möjligt utan att omgivande marker utanför reservatet påverkas negativt.
- Träd och massor (jord, torv m.m.) belägna i anslutning till diken som ska läggas igen, får användas till dämmen och som fyllnadsmaterial för att lägga igen diken.
- Naturvårdsträd såsom mycket gamla senvuxna träd, grova träd eller hålträd av olika arter gynnas generellt och kan frihuggas om behov föreligger för att trädet ska leva längre.
- Mängden död ved kan ökas genom återställande av hydrologin och naturvårdsbränning eller där detta inte är lämpligt genom andra naturvårdsåtgärder t.ex. ringbarkning och lämnande av högstubbar.
- Unga lövträd och tallar som växer på lämpliga platser kan frihuggas för att på sikt utvecklas till fristående naturvårdsträd.
- I områden där naturvårdsåtgärder är tillåtna ska tall och lövträd gynnas framför gran.
- Ädla lövträd såsom bok och ek ska gynnas framför andra trädarter i unga och medelålders bestånd.
- I områden där granplanteringar avvecklas kan bok planteras där den har naturliga förutsättningar att kunna växa, dock inte på mark som är lämplig för tall. Planteringarna ska vid behov hägnas för att undvika viltbete.
- Likartade unga till medelålders bestånd av gran ska avverkas och överförs till tallskog, blandskog eller lövskog.
- I homogena unga till medelålders tallbestånd ska åtgärder genomföras för att uppnå en ökad variationen av träd och buskar så att lövinslaget ökar och, ljusinsläppet till marken blir större, vilket gynnar markfloran. Lämpliga åtgärder för att

- åstadkomma detta är luckhuggning, ringbarkning, samt naturvårdsbränning där detta är lämpligt ur säkerhetssynpunkt.
- Om skogen börjar brinna ska den tillåtas att brinna så länge som det inte hotar angränsande skog utanför reservatet eller bebyggelse (undantaget områden där skogsbruk är tillåtet skötselområde 7).
  - Vid avverkning av grövre igenväxningsvegetation på myren (med en brösthöjdsdiameter som överstiger 15 cm) bör om möjligt virke och ris tas bort ifrån myren eller alternativt samlas ihop och brännas på plats. Klenare igenväxningsvegetation på myren (under 15 cm i brösthöjdsdiameter) kan avverkas och lämnas kvar på plats.
  - Inom skogsmark som är utvecklingsmark (skötselområde 6) eller restaureringsmark (skötselområde 4a-h) är det tillåtet att ta hand om och köra ut avverkad gran och tall som har en brösthöjdsdiameter under 50 cm för gran och 30 cm för tall.
  - I anslutning till bebyggelse ska intilliggande myr röjas fri från igenväxningsvegetation så att sikt uppstår ut över myren och närliggande sjöar (t.ex. norr om Nannabygget mot Sandsjön).
  - Om behov finns ska bar jord blottas för att gynna spridningen av klockgentiana.
  - Åtgärder ska vidtas för att gynna de rester av hävdgynnad flora som finns kvar inom reservatet bl.a. ljungögontröst, slättergubbe, klockgentiana och granspira. Tänkbara åtgärder är bränning, slåtter, skapande av jordblottor m.m. för att gynna föryngring av hävdgynnad vegetation där den förekommer.
  - I skogsbestånd med rik förekomst av knärot, linnea och lopp-lumner kan gran och bok hållas tillbaka genom ringbarkning alternativt avverkning för att gynna dessa växter som kräver ljusinsläpp till marken.
  - För att skapa lämpliga habitat för sandgrävande insekter får omrörning av marken ske för att skapa ytor med bar sand. Detta kan ske manuellt eller med mindre grävmaskin. Det avskrapade materialet ska dock lämnas kvar i området.
  - I ostörda områden med lämpliga boträd kan ett antal alternativa bon byggas för att gynna kungsörnen.
  - Avverkning ska generellt ske när lämpliga markförhållanden råder, såsom tjälad eller torr mark. Maskiner med lågt marktryck ska användas så att marken skonas och körskador inte uppstår.

- Kulturminnen ska bevaras och hållas fria från vegetation som kan skada lämningarna. Gamla stigar ska hållas framröjda och skyddas mot markskador.

Skötselområden

Skötselområdena beskrivna i skötselplanen är:

Typ av skötselområde	Antal delområden	Areal (ha)
1. Myr; öppen högmosse	8	464
2. Myr; randskog bevuxen med tall	10	214
3. Myr; kärr, gungfly , sluttande mosse	21	190
4. Barrblandskog med lövinslag – västlig taiga	43	130
5. Bokskog	4	2,72
6. Utvecklingsmark; blandskog	40	241
7. Områden med skogsbruk	3	26,8
8. Fuktäng	6	17,8
9. Sjöar och vattendrag	13	213
10. Friluftsliv	Ej geografiskt område	

Skötselområde 1a-h: Myr, öppen högmosse (7111) (464 ha)

Beskrivning: Skötselområdet utgörs av 8 delområden med öppen högmosse, där träd- och buskskiktet understiger 30% täckningsgrad. Högmossen har en struktur med tuvor och blöta höljor. Senvuxna krokiga tallar växer i kantzonen mot den omgivande randskogen. Vitmossor dominerar bottenskiktet av vegetationen.

Bevarandemål:

- Arealen öppen högmosse ska vara minst 464 ha.
- Träd- och buskskiktets krontäckning ska understiga 30% så att en öppen myr bibehålls.
- Naturlig hydrologi så långt detta är möjligt utan att omgivande marker utanför reservatet påverkas negativt.
- Täckningsgraden av vitmossa ska bibehållas i det norra stora högmosseplanet (skötselområde 1a).
- Orre, ljunpipare, storspov, grönbena och trana ska hävda revir under häckningstid.
- Mossens struktur med tuvor, höljor och gölar ska bibehållas.
- Det ska finnas senvuxna krokiga tallar ute på mosseplanet.

- Det ska finnas en myrvegetation med olika arter av vitmossor, samt vitag, silesår, tuvsäv, myrlilja och starrarter.

Skötselåtgärder:

- Återställa hydrologin till naturliga förhållanden där detta är möjligt utan att omgivande marker utanför reservatet påverkas negativt. Återställning av hydrologin ska ske genom att diken läggs igen eller däms så att perioder med höga grundvattennivåer i myren ökar, vilket motverkar myrens igenväxning. Diken inom skötselområde 1e (diket mellan Rammsjön och Sandsjön) prioriteras först när det gäller hydrologisk återställning.
- Igenväxningsvegetation i form av ung tall och björk samt enstaka gran ska tas bort.
- Grövre igenväxningsvegetation (över 15 cm diameter i brösthöjd) ska i möjligaste mån transporteras bort från myren. Yngre klenare igenväxning kan röjas bort och lämnas kvar på myren eller alternativt samlas ihop i högar och brännas vid lämplig tidpunkt.

Skötselområde 2: Myr; randskog bevuxen med tall (7115) (214 ha)

Beskrivning: Randskogen utgörs av 10 delområden som omger de öppna mosseplanen och kärren. Randskogen domineras av tall med ett mindre inslag av björk och enstaka gran. Till stor del är randskogen resultatet av en igenväxningsfas som pågått under några decennier men här finns även partier med betydligt äldre skog som har ett rikt inslag av äldre grov tall och senvuxna tallar. Markskiktet domineras av tuvull och uddvitmossa, *Spaghnum fallax*, samt olika arter av ris.

Bevarandemål:

- Randskogar med dominans av tall med inslag av löv och någon enstaka gran.
- Det ska finnas ett rikt inslag av gamla träd och död ved.
- Naturlig hydrologi så långt detta är möjligt utan att omgivande marker utanför reservatet påverkas negativt.
- Naturliga störningar såsom naturliga vattenfluktuationer, storm, brand m.m. ska få forma skogen fritt.
- Nattskärre ska hävda revir under häckningstid.

Skötselåtgärder:

- Diken som påverkar randskogen läggs igen eller däms så att en naturlig hydrologi med naturliga vattenfluktuationer bibehålls eller återskapas. Diken inom skötselområde 2a (norr om Jotanabben, samt inom skötselområde 2b (diket mellan Rammsjön och Sandsjön och Rammsjöns grävda utlopp) prioriteras först när det gäller hydrologisk återställning.
- Naturvårdsåtgärder som syftar till att efterlikna naturliga störningar t.ex. bränning, ringbarkning, luckhuggning och borttagande av gran som konkurrerar med naturvårdsträd är tillåten i unga likartade bestånd eller där särskilda naturvårdsträd finns som behöver gynnas.

Skötselområde 3: Myr; kärr, gungfly och svagt sluttande mosse (7140) (190 ha)

Beskrivning: De öppna mossarna omges av långsträckta kärrpartier av varierande bredd. Här finns alltifrån stora mycket blöta kärrområden som är omöjliga att beträda till mindre små insprängda kärr omgivna av fastmark. Vegetationen domineras av starrarter, gräs och kärrmossor såsom uddvitmossa (*Sphagnum fallax*) och sotvitmossa (*Spaghnum papillosum*), ängsull och myrlilja. I skötselområde 3b finns den numera ovanliga växten myrtåg. En del av kärren är hydrologiskt påverkade genom dikning detta gäller framförallt de kärr som ligger nära bebyggelse och större fastmarksområden med skog. I dessa negativt påverkade delar kan man se en ökad förekomst av blåtåtel, dvärgbjörk och olika ris. En liten restpopulation av klockgentiana finns i en fuktig svacka nordost om Timmerbjäret.

Bevarandemål:

- Arealen kärr, gungfly och svagt sluttande mosse (7140) ska vara minst 190 ha
- Naturlig hydrologi så långt detta är möjligt utan att omgivande marker utanför reservatet påverkas negativt.
- Kärren ska bibehållas öppna med ett träd- och buskskikt som understiger 30% täckningsgrad.
- Typiska kärrarter såsom myrlilja, ängsull och starrarter ska finnas och öka i mängd.

Skötselåtgärder:

- Igenväxningsvegetation i kärren t.ex. björk, gran och tall ska hållas efter. Grövre avverkade träd (över 15 cm i brösthöjdsdiameter) tas bort från kärren medan klenare igenväxning kan fällas och ligga kvar/alternativt samlas ihop i högar och brännas vid lämplig tidpunkt.
- Diken som påverkar kärren läggs igen eller däms så att en naturlig hydrologi med naturliga vattenfluktuationer bibehålls eller återskapas. Diken inom skötselområde 3a (söder om Hyltan, samt inom skötselområde 3b (diket mellan Rammsjön och Sandsjön) prioriteras först när det gäller hydrologisk återställning.
- Genomföra åtgärder för att gynna klockgentianan i kärret vid Timmerbjäret, såsom fröspridning och att skapa jordblottor i kärrets utkanter.
- Röja fram siktgata mellan Nannabygget och Sandsjön.

Skötselområde 4: Barrblandskog med lövinslag – västlig taiga (9010) (130 ha)

Beskrivning: Ute på de öppna mosseplanen finns ett stort antal små myrholmar som är bevuxna av barrblandskog med inslag av lövträd. Modernt skogsbruk med kalavverkning har inte skett på dessa myrholmar. Här finns träd av varierande ålder. Framförallt är det tallen som är gammal medan granen är något yngre. Trädskiktet är flerskiktat och luckigt och det finns en hel del död ved i form av lågor och torrakor.

Flera av de mer lättillgängliga områdena är ännu restaureringsmark (skötselområde 4a-4h) och spår från tidigare skogsbruk kan märkas, såsom gamla planteringar, stubbar efter gallringar, samt likåldriga granbestånd. I dessa delar är naturvårdsåtgärder nödvändiga för att uppnå bevarandemålen med en naturlig luckighet och trädslagsblandning.

Bevarandemål:

- Arealen barrblandskog med lövinslag ska vara minst 130 ha.
- Tallen ska vara det dominerande trädslaget bland barrträden.

- Skogen ska ha en ökande andel gamla och grova träd samt ökad variation med avseende på artinnehåll och strukturer såsom luckighet och skiktning i trädsiktet.
- Andelen död ved i olika nedbrytningsstadier ska öka
- Gammelgranslav och långfliksmossa ska vara allmänt förekommande.
- Knärot, linnea och lopplummer ska finnas i livskraftiga bestånd.

Skötselåtgärder:

- Naturvårdsträd såsom gamla grova tallar eller aspar ska frihuggas från konkurrerande gran. Konkurrerande gran ringbarkas eller alternativt kapas de som högstubbar. Topparna lämnas kvar i området.
- I områden som är restaureringsmark (skötselområde 4a-4h se beskrivning ovan) kan åtgärder såsom luckhuggning, bränning, ringbarkning m.m. vidtas för att gynna tall och löv samt förbättra skogens strukturer, avseende skiktning, luckighet och mängd död ved. Vid stora mängder gallringvirke och i områden där det redan finns körvägar kan virket tas ut ur området (se vidare under punkt 6.2 generella riktlinjer för vad som kan tas ut, körskador m.m.)
- Lågintensiv bränning kan genomföras även i äldre bestånd (fullgod naturtyp) i syfte att efterlikna en naturlig störningsdynamik.

Skötselområde 5: Bokskog (9110) (2,72 ha)

Beskrivning: Fyra mindre bokskogsområden finns i reservatets centrala delar. Boken är naturligt förekommande inom reservatet och föryngras spontant. Idag finns det knappt någon gran i dessa områden.

Bevarandemål:

- Arealen bokskog ska vara minst 2,7 ha.
- Målet är bokskog med en stor andel gamla träd och död ved.
- Bokkantlav (*Lecanora glabrata*) och bokfjädermossa (*Neckera pumila*) samt fällmossa (*Antrichia curtispindula*) ska förekomma och antalet träd med förekomst av dessa arter ska öka.
- Gran får endast utgöra 5% av grundytan.

Skötselåtgärder

- Gran som konkurrerar med bok ska avverkas och hållas efter kontinuerligt alltefter behov.
- Plantera bok om behov föreligger.

Skötselområde 6: Utvecklingsmark – blandskog (9900 som ska utvecklas mot bokskog 9110 samt olika typer av västlig taiga 9010, såsom tallskog, barrblandskog, blandskog och lövskog) (241 ha)

Beskrivning: Skötselområde 6 utgörs av 40 olika ytor med ung till medelålders skog samt något enstaka hygge eller plantering. Granskog dominerar men det finns inslag av andra trädarter, framförallt tall, björk, bok och ek.

Bevarandemål:

- Skogen ska utvecklas till blandskog med en hög andel av tall och lövträd. Andelen tall och lövträd ska på sikt utgöra mer än 75% av grundytan.
- Utvecklingen av bokskog och andra typer av lövskog ska gynnas där det finns naturliga förutsättningar för detta.
- Bland lövträden ska det finnas såväl ädla lövträd såsom bok och ek samt triviala lövträd som asp, björk, sälg m.fl.
- Skogen ska ha en ökande andel gamla och grova träd samt ökad variation med avseende på artinnehåll och strukturer såsom luckighet och skiktning i trädsiktet.
- Andelen död ved i olika nedbrytningsstadier ska öka.

Skötselåtgärder :

- Tall, bok, ek samt andra lövträd ska gynnas framför gran, vilket ska ske genom att granar som konkurrerar med andra trädarter tas bort.
- Likartade unga till medelålders bestånd av gran ska avverkas och överförs till tallskog, blandskog eller lövskog.
- Framförallt inom skötselområde 6a ska åtgärder vidtas för att gynna utvecklingen av bokskog. Bok ska planteras där det är rätt markförhållanden för bok. Alternativt låter man hyggena självföryngras.
- I homogena äldre granbestånd ska luckhuggning, ringbarkning eller naturvårdsbränning ske så att andra trädarter har möjlighet

att kolonisera och expandera i skogen. Om kolonisationen av andra trädslag går mycket trögt kan avverkning av all gran och plantering av tall och lövträd bli aktuell (se vidare under generella riktlinjer punkt 6.2.)

- I homogena unga till medelålders tallbestånd ska åtgärder genomföras för att uppnå en ökad variationen av träd och buskar så att lövinslaget ökar och, ljusinsläppet till marken blir större. Lämpliga åtgärder för att åstadkomma detta är luckhuggning, ringbarkning, samt naturvårdsbränning där detta är lämpligt ur säkerhetssynpunkt.
- Ung till medelålders gran som avverkas samt ung tall kan köras ut ur området och arbetas upp (se vidare under generella riktlinjer punkt 6.2).
- Död ved ska skapas genom att lämpliga träd ringbarkas, skadas, fälls eller högstubbar lämnas.

Skötselområde 7: Områden med skogsbruk (26,8 ha)

Beskrivning: Skötselområdet består av tre områden där skogsbruk är tillåtet. Skötselområde 7a utgörs av en skogbevuxen udde i Sandsjön som domineras av ung tall, samt en intilliggande liten mosse öster om udden. Skötselområde 7b utgörs av Rammsbjär som är en fastmarkskulle. Skötselområde 7c utgörs av ung till medelålders tallskog på torvmark samt 2 mindre fastmarksholmar med produktionsskog. Genom Rammsbjär och vidare mot Hagasjön går en skogsväg som mot öster övergår till mindre traktorväg. Denna väg utgör del av föreslagen vandringsled. Inom skötselområde 7a, 7b och 7c är det markägarna som utför och bekostar samtliga skogsbruks- och skötselåtgärder, inklusive underhåll av drivnings- och skogsbilvägar inom dessa skötselområden.

Bevarandemål:

Målet är att skogen ska brukas på ett sådant sätt att miljöhänsyn enligt skogsvårdslagen tillgodoses, t.ex. ska träd sparas i en skyddszon mot vatten.

Skötselåtgärder:

- Skogsbruk med naturvårdshänsyn enligt skogsvårdslagen är tillåtet.

- Vid behov röjs vägrenenarna vid Rammsbjär (skötselområde 7b) och traktorvägen mot Hagasjön hålls öppen för att möjliggöra framkomlighet.
- Fyrhjuling och traktor får framföras på traktorvägen mellan Rammsbjär och Hagasjön, när marken bär, för att möjliggöra skogsskötselåtgärder vid Rammsbjär.

Skötselområde 8: Fuktäng (6410, 6830) (17,8 ha)

Beskrivning: Översvämningssmarker som årligen översvämmas, dels utmed Krokån i södra delen av reservatet och även utmed Lidhultsån i norr. Områdena utgörs i huvudsak av tidigare hävdad fuktäng som nyttjats som slåtter- och betesmark. Ett mindre område utmed Lidhultsån hävdas än idag. Den rödlistade arten klockgentiana som tidigare haft en betydligt större utbredning i ängarna finns idag endast kvar i skötselområde 8a (Kyrkängen).

Bevarandemål:

- Arealen fuktäng ska vara minst 17,8 ha.
- Träd- och buskfria fuktängar ska bibehållas i anslutning till Krokån och Lidhultsån.
- Ett livskraftigt bestånd av klockgentiana ska finnas i Kyrkängen, skötselområde 8a, och om möjligt ska artens förekomst utökas till övriga fuktängar.
- Minst Kyrkängen (skötselområde 8a) ska hävdas genom slåtter och eventuellt efterbete. Ängen ska vara välhävdad. Kyrkängen ska kantas av friställda naturvårdsträd bl.a. tall och björk.
- Även övriga fuktängar utmed Krokån och Lidhultsån kan med fördel hävdas genom slåtter och/eller bete under förutsättning att resurser för detta finns tillgängliga.

Skötselåtgärder

- Restaurera Kyrkängen genom tuvfräsning och/eller bränning.
- Förbättra traktorvägen till Kyrkängen så att den blir farbar för jordbruksmaskiner.
- Skapa jordblottor för att påskynda spridningen av klockgentiana i området, dels inom Kyrkängen men även utmed Krokåns stränder.

- Frösådd av klockgentiana utmed stränder uppströms Kyrkäng-en.
- Röja bort träd och buskar som invaderar och får fotfäste i fuktängarna.
- Friställa naturvärdesträd i kantzonerna mot fuktängarna bl.a. gamla grovgreniga tallar och gamla björkar.

Skötselområde 9: Sjöar och vattendrag (3100, 3160 och 3200) (213 ha)

Beskrivning: Inom reservatet finns 3 större sjöar, Örsjön, Sandsjön och Rammsjön. Andra vattenområden inom reservatet är Ljungsjön, Stensjön, Kulken, Hagasjön i söder och Hagsjön i norr samt mindre gölar och vattendrag. Större vattendrag inom reservatet är Krokån i söder och Lidhultsån i norr.

Örsjön (skötselområde 9a)

Örsjön är 74 ha stor och är som djupast 3,2 meter. Sjön har varit kraftigt försurningsskadad. Försurningens effekter motverkas dock av kalkning uppströms (i Sandsjön) samt med kalkdoserare vid Hunsberg. Fisksamhället i Örsjön domineras av abborre följt av mört. I sjön finns även gädda, braxen och sarv. Det senaste provfisket i Örsjön gjordes 2001. Sjön har dessförinnan provfiskats år 1980 och 1996. Vid det förstnämnda fisket var fångsten oerhört klen och reproduktionen för mört hade upphört. Endast en braxen fångades vid det tillfället. Vid 1996 och 2001 års fiske hade mört- och braxenbestånden återhämtat sig. I sjön växer sydnäckros (*Nymphaea alba ssp. alba*).

Kalkningen av Örsjön inleddes 1980 genom att man började sprida kalk på omkringliggande mark. År 1984 fortsatte kalkning med kalkdoserare. Sammanfattningsvis har fiskbeståndet i Örsjön förbättrats radikalt sedan första provfisket gjordes 1980. Antalet individer har ökat och inga försurningsskador kan längre påvisas i fiskbestånden.

Sandsjön (skötselområde 9c)

Sandsjön är en 67 ha stor sjö med ett maxdjup på 3,4 m. Sandsjön är målsjö inom kalkningsverksamheten, vilket innebär att kalkningen syftar till att upprätthålla goda betingelser för sjön i sig. Kalkningen görs direkt i sjön. Sjön har provfiskats år 2003 varvid abborre, gädda, mört

och braxen fångades. Storleksfördelningen bland mört visar att fisk-samhället inte var försurningsskadat.

Rammsjön (skötselområde 9d)

Rammsjön är 33 hektar stor och är som djupast ca 2 meter. Sjön sänktes på 1930-talet med cirka en halv meter, genom att ett nytt utlopp mot Hagasjön grävdes. Rammsjön är en väldokumenterad sjö, i synnerhet avseende vattenkemi. Den är kraftigt sur och kalkas inte. Sjön ingår i den nationella övervakningen av tidsserieresjöar sedan 1983. Syftet med övervakningen är bland annat att följa hur en sjö som inte kalkas utvecklas. Sjön har provfiskats 1996, 2000, 2003, 2006 och 2009. Abborre och gädda har fångats, och fångsten har varit angripen av ål vid flera tillfällen. Det finns mycket ål i Rammsjön och troligen finns det ål även i de övriga sjöarna inom reservatet. På grund av försurningen finns ingen vitfisk i sjön.

Sänkningen av vattenståndet kan ha påverkat rörligheten av långtids-ackumulerade ämnen i myren. Vattenfärgen kan också ha påverkats av sänkningen eftersom stranderosionen av torv förefaller ha ökat. Trots sitt ostörda läge uppmäts höga halter av bly och andra tungmetaller som troligen härstammar från luftburna föroreningar.

Bevarandemål:

- I de kalkade sjöarna ska försurningens effekter motverkas. Fisk-faunan ska inte uppvisa försurningsskador.
- Vattenkvalitén i sjöarna och vattendragen ska i förhållande till miljökvalitetsnormerna uppnå god status och får inte försämrats.
- Sjöarnas orörda karaktär ska bevaras, och i möjligaste mån ska de återfå sin naturliga hydrologi.
- Vattendragens naturliga sträckningar ska bibehållas.
- Mängden död ved som ligger i sjöar och vattendrag ska öka.

Skötselåtgärder:

- Återställa Rammsjöns naturliga utlopp genom att dämna det grävda utloppet mot Hagasjön, under förutsättning att detta inte bedöms påverka enskilda eller allmänna intressen.
- Kalkning vid behov i enlighet med länets kalkningsplan

- Rammsjön får inte kalkas utan särskilt tillstånd från Länsstyrelsen.
- Död ved som faller i vattnet ska lämnas kvar under förutsättning att den döda veden inte utgör en säkerhetsrisk eller utgör ett uppenbart hinder för båtars framkomlighet.
- Om behov finns kan restaureringsåtgärder genomföras för att återskapa och bevara sjöarnas och vattendragens naturliga karaktär.

Skötselområde 10: Friluftsliv

Beskrivning: Myren är ett utflyktsmål för kringboende. I dag finns inga särskilda anordningar för friluftslivet. Besökare nyttjar de gamla stigarna och brukningsvägarna som funnits inom reservatet sedan länge.

Bevarandemål:

- Målet är att tillgängliggöra valda delar av myren med hjälp av stigar och rastplatser så att besökare kan uppleva en orörd myr, vackra sjöstränder och opåverkad skog.
- Målet är att informera om reservatets naturvärden vid informationtavlor.

Skötselåtgärder:

- Anlägga parkeringsplatser t.ex. vid Hånghult i myrens centrala delar, vid Åstockadungen och vid myrens nordöstra sida i anslutning till utsiktsplatsen vid Hagsjön.
- Minst fem informationstavlor ska iordningsställas dels vid anlagda parkeringsplatser men förslagsvis även vid Osgrönan, Stensjön och vid Sandsjöns norra kant.
- Anlägga såväl kortare stigar som en längre vandringsled som går igenom reservatets olika naturtyper och ger besökare möjlighet att komma ut på myren.
- Anlägga rastplats med bänkar och bord under tak, samt med grillplats, förslagsvis vid Hånghult.
- Två informationsskyltar om Lifeprojektet Life to ad(d)mire ska sättas upp och underhållas fram till år 2020.
- Anordna en utsiktsplats samt ett vindskydd i nordöstra delen av reservatet vid Årshult, med utsikt över det stora norra mosseplanet.

- Stigar och vägar ska hållas framkomliga och säkra genom borttagande av igenväxningsvegetation, samt träd och grenar som utgör säkerhetsrisk. Diken utmed stigar som anlagts för att undvika att stigen översvämmas kan rensas och underhållas vid behov. Spänger i svårframkomliga sträckor ute på myren ska underhållas. Stigar ska märkas ut så att stigens sträckning tydligt framgår.

7 Jakt och fiske

Jakt och fiske är tillåtet i reservatet, med undantag för fågeljakt. Det finns restriktioner enligt reservatsföreskrifterna vad gäller att utfodra vilt, sätta upp saltsten för vilt eller anlägga åtel. Vid uttransport av större vilt ska fordon med lågt marktryck användas så att det inte uppstår skador på vegetationen. Jaktorn får anläggas och siktgator för jaktens behov får tas upp om förvaltaren ger sitt samtycke.

8 Bränder, storm, översvämningar

Om spontan brand uppkommer inom reservatet bör släckning inriktas mot naturliga avgränsningar och mot reservatets ytterkanter. Detta gäller om räddningschefen anser att branden härmed slutligen kan bekämpas. All eventuell brandbekämpning ska ske med så skonsamma metoder som möjligt och med största hänsyn till mark, vegetation och vatten.

Vid händelse som medför att stora mängder träd faller omkull ska den döda veden lämnas kvar i reservatet. Undantag från detta är träd som utgör säkerhetsrisk eller nedblåsta granar i utvecklingsmark (skötselområde 6) som kan ge upphov till stor spridning av skadeinsekter på angränsande skogsmark utanför naturreservatet. All död lövträdsved och tall ska lämnas kvar i reservatet. Veden får vid behov flyttas till annat skötselområde. Stigar och andra anordningar hålls snarast möjligt fria från nedfallna och hängande träd som utgör en säkerhetsrisk.

9 Utmärkning

Reservatsgränsen ska märkas ut enligt Svensk standard (SIS 03 15 22) vilket innebär att gränsmärken målas på träd och på stolpar som slås ned i marken. Gränsmärkena ska placeras så att man kan se från ett

märke till nästa. Vid gränsmarkering i skogsmark ska i gränslinjen, med 0,5 m på vardera sidan reservatsgränsen, röjas en tydlig gata. Denna gata får vid behov underhållas av förvaltaren. De träd som avverkas i gränsgatan tillfaller markägaren som också själv får ta vara på dem eller låta dem ligga kvar. Reservatsgräns som sammanfaller med fastighetsgräns ska underhållas som fastighetsgräns på sedvanligt sätt.

10 Dokumentation och uppföljning

10.1 Uppföljning av skötselåtgärder

Utförda skötselåtgärder ska årligen dokumenteras genom att:

- ange skötselområde,
- ange åtgärdens syfte,
- ange år och månad för åtgärdens utförande
- utföra lämplig fotografering t.ex. före och efter åtgärden

10.2 Uppföljning av bevarandemål

Uppföljning av bevarandemålen ska ske. Uppföljningen ska ligga till grund för en utvärdering av:

- om syftet med reservatet har uppnåtts,
- om gynnsamt tillstånd har uppnåtts i reservatet,
- om skötselmetoder behöver förändras,
- om en revidering av skötselplanen behövs.

Gynnsamt tillstånd råder inom ett reservat när de uppsatta bevarandemålen uppnåtts.

10.3 Dokumentation och inventeringar

För att dokumentera utgångsläget och möjliggöra uppföljning av bevarandemålen, bör en inventering av Årshultsmyren utföras vad gäller:

Utbredningen av och statusen för naturtyperna 7110, högmossar, och 7140, öppna svagt välvda mossar, fattiga och intermediära kärr och gungflyn. Uppföljningen av myr som genomfördes första gången år 2010 inom ramen för lifeprojektet, Life to ad(d)mire, bör återupprepas år 2015 och därefter med cirka 12 års mellanrum.

Uppföljning av fågellivet som genomfördes första gången år 2010 inom ramen för life-projektet Life to ad(d)mire bör återupprepas år 2015, enligt samma metodik som genomfördes år 2010 och därefter vart 6 år.

Lokaler med klockgentiana bör följas upp vart 12 år enligt den metodik som gjordes år 2007 inom ramen för åtgärdsprogram för hotade arter.

Uppföljning av hydrologiska förändringar i samband med hydrologiska åtgärder sker inom ramen för life-projektet Life to ad(d)mire. Denna uppföljning sker genom avläsning av grundvattennivåer i utsatta grundvattenrör, totalt 10 st rör.

Inom naturtypen 9110 bör uppföljning ske av lavar och mängden död ved, vart 6 eller vart 12 år.

Trädslagsfördelningen inom reservatet bör följas upp genom satellitbildstolkning.

11 Sammanfattning och prioritering av skötselåtgärder

Tabell 7 Sammanfattande prioritering av skötselåtgärder

Skötselområde	Åtgärd	Prioritet 1-3,
1a	Ta bort igenväxningsvegetation.	1
1a, 2a, 2b, 3b, 1e	Återställa hydrologin (diken som ingår i projektet Life to ad(d)mire.	1
3	Hålla efter igenväxningsvegetation.	1
4	Frihugga naturvårdsträd.	2
4a-h	Genomföra naturvårdsåtgärder för att öka andelen tall och löv.	2
5	Hålla efter konkurrerande gran.	1
6	Borttagande av gran samt luckhuggning i homogena tallbestånd, alternativt naturvårdsbränning. Bestånd som riskerar att bli blötare p.g.a. hydrologiska åtgärder ska prioriteras först t.ex. Bolosen, Abborraryen,	2
6	Friställning av naturvårdsträd.	2
6a	Gynna befintlig bok och plantera bok där detta är lämpligt	2

Skötsel- område	Åtgärd	Prioritet 1-3,
6	Avverka homogena granplanteringar och förnygra genom självsförnygring alternativt plantering av tall, bok, löv..	3
8a	Bränna/tuvfräsa Kyrkängen. Förbättra brukningsvägen till Kyrkängen så att den blir farbar för jordbruksmaskiner. Därefter årlig slåtter	1
8a	Efterbete	3
8	Avverka röja bort igenväxningsvegetation, friställa naturvårdsträd i kantonerna av fuktängarna. Återuppta hävd slåtter och/eller bete om resurser finns tillgängliga	3
9a, 8a och 3	Åtgärder för att underlätta spridning av störnings- och hävdgynnade arter bl.a. klockgentiana, ljungögontröst och granspira. T.ex skapa jordblottor, frösådd av klockgentiana uppströms Kyrkängen, slåtter m.fl. åtgärder. Skötselområde 3 avser kärret vid Timberbjäret.	2
9d, 2b	Dämma Rammsjöns nuvarande utlopp så att sjön får tillbaka sitt naturliga utlopp mot Sandsjön	2
9a, 9c	Fortsatt kalkning av sjöarna	1
10	Anlägga strövstigar som går igenom reservatets olika naturtyper, lägga spänger ute på myren	1
10	Iordningsställa parkeringsplatser, informationsskyltar, stigar, rastplats, vindskydd och utsiktsplats	2
10	Sätta upp två stycken informationsskyltar om projektet Life to Ad(d)mire	1
6, 3	Röja fram siktgata mellan Nannabygget och Sandsjön.	2
6	Öka mängden död ved genom skapande av högstubbar, ringbarkning m.m.	3
Samtliga områden	Bygga alternativa bon för kungsörnen	2
Samtliga områden	Restaurera hydrologin i övriga delar av reservatet där detta är möjligt utan att mark utanför reservatet påverkas negativt	3
Samtliga områden	Röja fram kulturhistoriska lämningar såsom husgrunder, gml vägar m.m.	3

Prioritet: 1= Högst, 2= Hög, 3= Lägre

12 Ansvar för skötsel, dokumentation och uppföljning av skötselåtgärder, bevarandemål och gynnsamt tillstånd

Länsstyrelsen har ansvaret för förvaltningen av naturreservatet och ansvarar för att skötseln av reservatet följer fastställd skötselplan. Länsstyrelsen har även ansvar för den operativa tillsynen i naturreservat enligt MB 26 kap. Det innebär att Länsstyrelsen ska övervaka att föreskrifter, dispenser och tillstånd följs.

Utfallande virke i samband med skötselåtgärder tillfaller staten om inget annat avtalats. Undantag från detta är skötselområde 7, där skogsbruk är tillåtet och allt virke tillfaller markägarna.

Länsstyrelsen har ansvaret för uppföljning och utvärdering av syften, bevarandemål och gynnsamt tillstånd, samt dokumentation och uppföljning av skötselåtgärder.

13 Revidering av skötselplan

En översyn av skötselplanen bör göras inom 15 år för att bedöma behovet av en revidering av planen. Revideringen berör i första hand riktlinjer och åtgärder.

BILAGOR

- a. Skötselplanekarta*
- b. Anordningar för friluftsliv*
- c. Artlista*
- d. Fotobilaga*

Skötselområden

- 1. Myr; öppen högmosse
- 2. Myr; randskog bevuxen med tall
- 3. Myr; kärr, gungfly och sluttande mosse
- 4. Barrblandskog med lövinslag – västlig taiga
- 5. Bokskog
- 6. Utvecklingsmark; blandskog
- 7. Områden med skogsbruk
- 8. Fuktäng
- 9. Sjöar och vattendrag
- Fornlämningar

